

Käytyämme läpi EU:n komission esityksen TTIP-sopimuksen investointisuojusta olemme vakuuttuneet, että toteutuessaan EU:n esitys TTIP:n investointisuojusta ja riidanratkaisusta, yhdistettynä TTIP:n muihin osioihin, loukkaisi YK:n peruskirjaan perustuvia Suomen ja EU-maiden kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita. Se vaarantaisi taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten (TSS) ihmisoikeuksien, naisten, lasten, vammaisten ja työntekijöiden oikeuksien sekä monien ympäristösopimusten toteutumisen Suomen kansainvälisten velvoitteiden ja perustuslain mukaisesti.

TTIP:n riitojenratkaisun tuomiot sisältävät sitovia päätöksiä perus- tai ihmisoikeuksiemme toteuttamiseen tarvittavien julkisten varojen siirtämisestä ylikansallisten sijoittajien varoiksi, ilman että TTIP:n riidanratkaisijoilla olisi toimeksiannossaan edes valtuuksia, saati velvoitteita noissa tuomioissaan kunnioittaa oikeudellisesti velvoittavana Suomen perustuslakia ja sen vaatimaa perusoikeuksiemme turvaamista. Sillä ei myöskään olisi valtuuksia ottaa tuomioissa huomioon YK:n TSS-oikeuksien, naisten, lasten ja vammaisten oikeuksien sopimusten ja monien ILO:n sopimusten ihmisoikeuksien turvaamisen velvoitteita.

Uskomukset, että TTIP-sopimus lisäisi yhdenvertaisuutta, säilyttäisi sääntelyoikeuden ja turvaisi julkiset palvelut – ihmisoikeus- ja ympäristösitoumusten toteutumista tai demokratiaa heikentämättä – antavat TTIP-sopimuksen vaikutuksista virheellisen kuvan. Nuo uskomukset eivät pohjaudu päteviin ja riippumattomiin ihmis- oikeus- ja ympäristövaikutusten arviointeihin, sillä sellaisia ei ole sopimuksesta edes tehty. Tämä osoittaa TTIP-neuvottelujen jo nyt loukkaavan YK:n ihmisoikeuselinten suosituksia ihmisoikeussitoumustemme noudattamisesta.

Vaadimme siksi, että Suomen, EU:n tai Yhdysvaltojen kaupallisista intresseistä riippumattomat, ihmisoikeudellisesti ja ympäristönsuojelullisesti pätevät tahot suorittaisivat TTIP-, CETA- ja TiSA-sopimuksista ihmis- oikeus- ja ympäristövaikutusten arvioinnit.

Tulemme pyytämään ihmisoikeus- ja ympäristösitoumusten seurannasta vastaavia YK:n ja ILO:n elimiä valvomaan näiden vaikutusarviointien validiteettia ja sitä, että Suomi ja EU-maat noudattavat ihmisoikeuksien ja ympäristönsuojelun sitoumuksiaan.

Neuvotteluja ei tule jatkaa ennen kuin arvioinnit on tehty riippumattomalla tavalla, jonka ihmisoikeus- ja ympäristösitoumustemme toteutumista valvomaan valtuutetut YK:n ja ILO:n elimet katsovat päteväksi.

1. TTIP ei lisäisi yhdenvertaista vaan eriarvoista kohtelua, ei vapautta vaan kaupallista byrokratiaa

TTIP-sopimuksen tarvetta perustellaan muun muassa sillä, että se turvaisi kauppaa ja sijoituksia koskevan yhdenvertaisen kohtelun ja vähentäisi taloudellisen toiminnan vapautta rajoittavaa byrokraattista sääntelyä. Esitetyssä muodossaan TTIP ei kuitenkaan lisäisi yhdenvertaista vaan eriarvoista kohtelua. Se lisäisi säännöstöjä ja byrokratiaa, jotka suosisivat ylikansallisia yhtiöitä paikallisten toimijoiden kustannuksella. Samalla nuo säännöstöt rajoittaisivat kansojen taloudellista vapautta ja ylläpitäisivät vain ylikansallisille yhtiöille määrättäviä etuoikeuksia saada voittoa yli sen, mitä ne demokraattisesti päätetyn kansallisen lainsäädännön mukaisella toiminnalla voisivat saada.

Vaikka tällainen kansallisuuteen ja omistusta koskevaan asemaan pohjautuva eriarvoinen kohtelu on vastoin yhdenvertaisuuden vaatimuksia, esitetty TTIP säätäisi ylikansallisen sijoituspääoman omistusasemaan perustuvia "etuoikeuksia, jotka eivät ole saatavissa kotimaisille yhtiöille" – kuten siis ylikansallisten yhtiöiden oikeus "haastaa julkisen edun mukaiset säädökset valtion oikeusistuinten ulkopuolella".

Investointisopimuksia käsittelevän YK:n erityisraportoijan raportin mukaan onkin "vaikea oikeuttaa tätä, että sijoittaja-valtio -riidanratkaisu antaa ulkomaisille sijoittajille suuremmat oikeudet kuin kotimaisille sijoittajille, luoden siten kilpailulle epäyhdenvertaiset ehdot". (1)

"EU:ssa ja Yhdysvalloissa yrityksistä 99 prosenttia on pieniä ja keskisuuria" yrityksiä, joissa on "EU:ssa kaksi kolmasosaa [...] yksityissektorin työpaikoista" (2) ja joista valtaosa ei ole ylikansallisia sijoittajia, joille TTIP:n

tuomioistuini antaisi etuoikeudet haastaa valtioiden demokraattiset lait ja päätökset. TTIP siis syrjisi suurta enemmistöä pk-yrityksistä ja heikentäisi olennaisesti niiden kilpailuasemaa. Tämän epäkohdan ratkaisevia vaikutuksia ei ole huomioitu esitetyissä (ETLA:n ym.) vaikutusarvioissa pk-yrityksiä koskien.

TTIP:n riitojenratkaisumenettelyyn verrattuna kansalliset lait ja oikeudenkäyntimenettelyt tarjoavat tälle yritysten suurelle enemmistölle huomattavasti yhdenvertaisemmat oikeudet ja oikeudenkäynnin mahdollisuudet. Ylikansallisten yhtiöiden etuoikeuksia täytäntöönpanevia TTIP-tuomioita ei olisi edes valtuutettu kunnioittamaan Suomen lakeja, joilla on säädetty kaikelle taloudelliselle toiminnalle yhdenvertaiset oikeudet ja velvoitteet.

Suomessa yritysten enemmistönä olevat pk-toimijat voivat saada voittoa vain siitä, miten ne noudattavat toimituksiaan Suomen lainsäädäntöä. Lainsäädäntö asettaa yritystoiminnalle puitteet, joita paikalliset yritykset eivät voi haastaa.

TTIP antaisi siis ylikansallisille yhtiöille suomalaisiin nähden etuoikeuden toimia Suomen lakien yläpuolella – etuoikeutettuina haastamaan valtion siitä, että se pyrkii turvaamaan ihmisoikeuksiemme toteutumisen. TTIP-sopimusta ei siten voida tarvita lisäämään yhdenvertaisuutta, jota se päinvastoin olennaisesti heikentäisi, kiihdyttäen samalla ylikansallista yksityistä monopolisaatiota.

TTIP ei näin lisäisi kansojen tai väestön enemmistön taloudellisen toiminnan yhdenvertaista vapautta. Sen sijaan se lisäisi EU:n ja USA:n kauppavirkakoneistojen, niiden rakentamien säännöstöjen ja ylikansallisten yhtiöiden valtaa rajoittaa vapaata demokraattista päätöksentekoa ja lainsäädäntöä.

YK:n ihmisoikeusvaltuutettu toteaa, että kaupp- ja sijoitussopimukset ja niiden käsitteellisesti ongelmallisella tavoin soveltuva 'yhdenvertainen kohtelu' uhkaavat loukata yhdenvertaisia ihmisoikeuksia ja rajoittaa ihmisten yhdenvertaisten ihmisoikeuksien toteutumista ihmisoikeusvelvoitteiden vastaisella tavalla. (3)

Talouden vapautta ja yhdenvertaisuutta – taloudellisten ihmisoikeuksien ja vapauksien demokraattista ja tasa-arvoista toteutumista – rajoittavat ennen kaikkea TTIP:n kaltaiset sopimukset: lähes 3000 kahdenkeskistä ja monenvälistä kaupp- ja sijoitussopimusta, jotka muodostavat kokonaisen kauppavirkakoneistojen viidakon. Tuo viidakko 'liberalisoinnin' säännöstöineen, yksityistä monopolisaatiota lisäävine pakkomääräyksineen ja riidanratkaisuvirkailijoineen edistävät kaikkea muuta kuin vapautta.

2. TTIP tukahduttaisi taloudellisia ihmisoikeuksia ja kansojen itsemääräämisoikeutta

"Kansainvälinen taloudellinen ja sosiaalinen yhteistyö" edellyttää YK:n peruskirjan velvoittamalla tavalla valtioilta "ihmisoikeuksien ja perusvapauksien arvossa pitämistä ja kunnioittamista koko maailmassa".

Valtioiden on näin varmistettava näiden oikeuksien toteutuminen kaikille yhdenvertaisina myös "taloudellisia [...] kysymyksiä ratkaistaessa" ja "kaikin tavoin autettava Yhdistyneitä kansakuntia" "ihmisoikeuksien ja perusvapauksien toteutumisessa" ja tätä koskevien sopimusten laatimisessa ja täytäntöön panemisessa YK:n elinten suositusten ja esitysten mukaisesti siten, että:

Jos nämä YK:n "peruskirjaan ja johonkin muuhun kansainväliseen sopimukseen perustuvat velvoitteet ovat ristiriidassa keskenään, on tähän peruskirjaan perustuvilla velvoituksilla etusija" (4), joka näin "ei ulotu ai-noastaan peruskirjan säädöksiin vaan" myös siihen perustuen säädettyihin velvoitteisiin kuten myös YK:n ihmisoikeussopimukseen, jotka peruskirjan "periaatteiden ja tarkoitusten perustavanlaatuisen luonteen ja yleis-maailmallisen hyväksyttynä olon" suhteen ovat "muuta säädöksiä ylempiä".(5)

YK:n yleiskokouksessa 2015 maailman valtiot jälleen julistivat "pysyvän sitoumuksensa YK:n peruskirjan tarkoituksiin ja periaatteisiin", kuten "kaikkien ihmisoikeuksien edistämiseen, suojeluun ja varmistamiseen kaikille yhdenvertaisesti [...] perustana vapaudelle" kansojen suhteissa myöskin "ratkaistaessa luonteeltaan taloudellisia kansainvälisiä ongelmia". (6) Taloudelliset ihmisoikeudet ovat näin perusta yhdenvertaiselle taloudelliseen vapaudelle, eivätkä sen rajoittava este, josta se voitaisiin vapauttaa.

"Kaupan, rahoituksen ja sijoitusten aloja ei ole millään tavoin vapautettu ihmisoikeuksia koskevista periaat-

LIITE Eduskunnan Suurelle valiokunnalle 5.2.2016 annettuun TTIP-lausuntoon

teista" ja velvoitteista, jotka valtioiden tulee turvata "varmistukseksi, että niiden kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita käsitellään ensisijaisina niiden neuvotteluissa" kaupasta ja sijoituksista.

Taloudellisten oikeuksien tulee näin pohjautua perustavien taloudellisten ihmisoikeuksien turvaamiseen ja toteuttamiseen siten, että myös investointisopimusten neuvotteluissa "ihmisoikeusnormien tulee ohjata kansainvälisen talouspolitiikan muotoilun prosessia" siten, että se edistää "taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttamista". (7)

Myös EU:n perussopimusten mukaisesti sen kauppa- ja investointisuhteiden neuvotteluja ohjaavaa "yhteistä kauppapolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoista toimintaa koskevien periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti", joita ovat "demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuus ja jakamattomuus, ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvo ja yhteisvastuu sekä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattaminen" ja "joita unioni pyrkii edistämään" kaikella ulkoisen toiminnan politiikallaan, tehden "yhteistyötä kaikilla kansainvälisten suhteiden aloilla tavoitteenaan [...] lujittaa ja tukea demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja kansainvälisen oikeuden periaatteita". (8)

Suomi ja EU ulkoisessa toiminnassaan ovat näin velvoitettuja varmistamaan, että myös kauppa- ja investointisopimukset edistävät ja kunnioittavat YK:n peruskirjaan perustuvia YK:n ihmisoikeussopimusten velvoitteita ensisijaisina velvoitteinaan. Edellytyksenä on, että kansat tekevät luonnonvarojaan ja omia elinehtojaan koskevat päätökset vapaan demokraattisen itsemääräämisoikeuden mukaisesti, tavalla joka "edistää yhteisten ongelmien monenvälistä ratkaisemista erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa". (9)

Ihmisoikeuksien toteutumista YK:n puitteissa arvioivien elinten lausunnot kuitenkin osoittavat, miten globaloituneen talouden ongelmien ratkaiseminen YK:n monenkeskisten ratkaisujen sijasta TTIP:n kaltaisilla, taloudellisia ihmisoikeuksia kunnioittamattomilla kahdenvälisillä sopimuksilla vaarantaa yhdenvertaiset taloudelliset-sosiaaliset ihmisoikeutemme ja niiden toteuttamisen edellyttämän kansojen taloudellisen vapauden määrätä demokraattisesti elinehtonsa:

Oikeuksien yhdenvertaisuutta ja kansojen taloudellista vapautta rajoittavilla TTIP:n kaltaisilla sopimuksilla on YK:n ihmisoikeuselinten ja raportojien mukaan "todennäköisesti useita taannuttavia vaikutuksia [...] ihmisoikeuksien toteutumiseen" – esimerkiksi suhteessa "oikeuksiin, jotka koskevat elämää, ruokaa, vettä ja hygieniaa, terveyttä, asuntoa, koulutusta, tiedettä ja kulttuuria, parempia työehtoja, oikeuslaitoksen riippumattomuutta, puhdasta ympäristöä ja pakkohäädöiltä välttymistä". (10)

TTIP ei kieltäisi valtioita tekemästä korkean suojatason lakeja tai sääntelymääräyksiä vaan tuomitsisi ne tällaisista ihmisoikeuksia turvaavista toimista maksamaan valtavia rangaistussakkojen luonteisia summia ylikansallisille sijoittajille sen mukaan, miten TTIP:n riidanratkaisuelin otaksuisi ihmisoikeuksia turvaavien toimien rajoittaneen sijoittajien sijoituksilleen otaksumien tuotto-odotusten toteutumista.

Tällainen ihmisoikeuksia toteuttavien maiden rankaiseminen vaarantaisi kaikkien ihmisoikeuksien toteutumisen ja loukkaisi kansojen itsemääräämisoikeutta – luovuttamatonta oikeutta vapaasti käyttää maansa voimavaroja ihmisoikeuksien turvaamiseen ja toteuttamiseen siten että:

Kun joidenkin julkisten varojen demokraattisella käytöllä on turvattu taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä ihmisoikeuksia, ihmisoikeusvelvoitteemme vaativat, että "missään tapauksessa ei kansalta voida riistää sen omia elinehtoja" (11) – ei siis myöskään tapauksessa, jossa nuo ihmisoikeuksien edellyttämät elinehdot tai niiden voimavarat turvaavat lait tai julkiset toimet voivat jonkin suuryhtiön sijoituksen kannalta "otaksuttavasti aiheuttaa tappiota", joka "näyttyytään ilmeisen liiallisena" siihen nähden, miten maan oletetaan luoneen "sijoittajalle legitiimin odotuksen" sijoitustuotosta, "johon sijoittaja luotti päättäessään" sijoituksestaan. (12)

Valtioiden tulee näin turvata kansojen oikeus "käytettävissä olevien voimavarojen" pitämiseen täysimääräisesti ensisijaisesti ihmisoikeuksia turvaavassa ja toteuttavassa käytössä siten, että niillä on lainsäädäntönsä, sopimustensa ja hallintonsa suhteen velvollisuus taata säilyttävänsä "kaikki saatavissaan olevat voimavaroja" heikentymättömästi ja edistävällä määrin käytettäväksi "kaikin soveltuvin keinoin ja varsinkin lainsäädäntötoimenpitein" "ensisijaisesti" näiden ihmisoikeuksien turvaamiseen (13). Tätä ei saa kenenkään kohdalla rajoittaa muu kuin toisten vastaavien ihmisoikeuksien yhdenvertainen turvaaminen sellaista yleistä hyvinvoin-

LIITE Eduskunnan Suurelle valiokunnalle 5.2.2016 annettuun TTIP-lausuntoon

tia demokraattisessa yhteiskunnassa edistävästi (14), jolle "kansainväliset ihmisoikeusinstrumentit antavat laillisen ilmauksen". (15)

Siten myöskään tapa, jolla valtioiden tulee ihmisoikeuksien turvaamisen edellytyksenä olevan itsemääräämisoikeuden suhteen kunnioittaa "yhteisen edun periaatteeseen perustuvan kansainvälisen taloudellisen yhteistyön ja kansainvälisen oikeuden velvoituksia", ei velvoitteidemme mukaisesti saa rajoittaa vaan vain toteuttaa "kansojen luontaista oikeutta täydesti, rajoituksitta nauttia ja hyödyntää luonnonrikkauksiaan ja voimavarojaan" (16), kansoille yhdenvertaisena oikeutena ja perusvapautena.

Ihmisoikeusvelvoitteiden kunnioittamiseksi ja toteuttamiseksi ei riitä, että TTIP:n kaltaiset sopimukset vain muodollisesti tunnustavat valtioiden oikeuden säännellä kaupan ja sijoitusten toimintoja ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelemiseksi. Niiden tulee kunnioittaa kansojen itsemääräämisoikeutta suojella ihmisoikeuksien ja elinympäristönsä turvaamiseen vaadittavia voimavarojaan.

Siten, vaikka TTIP ei kieltäisi maaltamme julkisen sääntelyn toimia, lakeja tai niiden asettamien standardien tason kohottamista, se loukkaisi ihmisoikeussitoumuksiamme sillä, että se velvoittaisi investointisuojaan riitojenratkaisuelimen tuomitsemaan valtion sen perusteella, miten se otaksuisi sääntelytoimien, lakien tai niiden kehittämisen heikentävän ylikansallisten sijoittajien mahdollisuuksia saada legitiimisti odottamiaan tuottoja.

Se, että TTIP:n investointisuoja sallisi julkisen sääntelyn toimet, jotka "ovat välttämättömiä julkisen terveyden, turvallisuuden, ympäristön tai moraalien suojelemiseksi, sosiaaliturvan, kuluttajan suojan tai kulttuuridiversiteetin turvaamiseksi" (17), ei tarkoita, että sääntelytoimien toteuttaminen näitä tarkoituksia varten perustuslakimme, ihmisoikeusvelvoitteidemme ja demokraattisen lainsäädäntömme vaatimalla tavalla tekisi toteutuvista sääntelytoimista "välttämättömiä".

TTIP:lle nuo toteutuvat sääntelytoimet eivät olisi "välttämättömiä" sen mukaan, vaatisiko perustuslaki, ihmisoikeudet tai demokraattinen lainsäädäntö niitä, vaan siten kuin sääntely ei rajoita ylikansallisten sijoittajien sijoitustuottojen mahdollisuuksia enempää kuin on välttämätöntä "julkisen terveyden, turvallisuuden, ympäristön tai moraalien suojelemiseksi, sosiaaliturvan, kuluttajan suojan tai kulttuuridiversiteetin turvaamiseksi". (18)

TTIP:n mukaan "välttämättömiä" sääntelytoimet olisivat vain silloin, kun valtio voisi toteuttaa sääntelytoimet tavalla, joka turvaisi julkiset tavoitteet, mutta samalla myös korvaisi niistä ylikansallisille sijoittajille mahdollisesti saamatta jääneet sijoitustuotot. TTIP sallii näin ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelun "välttämättömänä" vain siinä määrin kuin ylikansallisille sijoittajille maksetaan korvausta kaikesta siitä, miten ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelun voidaan otaksua rajoittavan sijoitusten voittoja.

"Ihmisten, eläinten tai kasvien elämän ja terveyden suojeleminen" tulee Suomen hallituksen mukaan voida toteuttaa vain toimilla, jotka eivät saa "perusteettomasti rajoittaa kansainvälistä kauppaa" (19). Ylikansallisten sijoittajien liikevoiton mahdollisuuksia rajoittaviksi otaksuttuja ihmisoikeuksien tai ympäristön suojelutoimia TTIP tuomitsisi "liiallisina" – ei "välttämättöminä" vaan rangaistavina.

Ihmisoikeusvelvoitteet vaativat valtioita turvaamaan kansojen oikeuden ja vapauden pitää "käytettävissä olevat voimavaransa" täysimääräisesti ja heikentymättömästi ensisijaisesti ihmisoikeuksia turvaavassa käytössä. Näiden velvoitteiden toteuttamiseksi valtioiden tulee "taata yhtiöiden toimia koskevien lakien ja politiikkojensa yhdenmukaisuus TSS-sopimuksen säätämien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien kanssa".

Koska "yhtiöiden toimet voivat vaikuttaa vahingollisesti TSS-sopimuksen säätämien oikeuksien toteutumiseen", "sopimosapuolina olevien valtioiden tulee varmistaa, että yhtiöiden toimet eivät voi heikentää niiden ihmisten sopimusoikeuksien toteutumista, joihin yhtiöiden toimet vaikuttavat kielteisesti tai jotka ovat riippuvaisia noista toimista". Valtioilla on velvollisuus "varmistaa että kaikkia sopimuksessa säädettyjä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia kunnioitetaan täydesti ja oikeuksien haltijoita suojellaan riittävästi yhtiöiden toimintojen suhteen". (20)

TTIP loukkaisi ihmisoikeuksia asettaessaan yhdenvertaisten ihmisoikeuksien ja perusvapauksien turvaamiseen verrattuna ensisijaiseksi välttämättömyydeksi pakon taata ylikansallisen sijoituspääoman tuottojen ja voi-

tonsaannin etuoikeudet – myös silloin, kun se rajoittaisi ja loukkaisi yhdenvertaisten ihmisoikeuksien ja perusvapauksien turvaamista ja toteuttamista valtion ensisijaisena velvollisuutena.

TTIP sallisi sääntelytoimet ihmisoikeuksien turvaamiselle "välttämättöminä" vain ihmisoikeussitoumusten vastaisessa merkityksessä. Tämä sekä loukkaisi ihmisoikeuksia että laiminlöisi niiden turvaamisen välttämättömyyttä koskevat kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet sekä demokraattisen lainsäädännön ja perustuslain vaatimukset.

Tällaiset kaupp- ja investointisopimukset asettavat ylikansallisille yhtiöille mahdollisuuden saada sijoitusvoittoa toimimisesta "YK:n perusperiaatteina olevia kansojen itsemääräämisoikeutta ja suvereniteettia vastaan", oikeudella haastaa demokraattisia lakeja – "ikään kuin ainoat oikeudet olisivat oikeuksia kaupata ja sijoittaa". (21) YK:n pääsihteeri on huomauttanut, että kaupallisten oikeuksien sopimusten "oikeusistuinta jäljittelevä (quasi-judicial) mekanismi riitojen ratkaisemiseksi [...] synnyttää riskin kansainvälisen lain fragmentaatiosta". (22)

3. TTIP vaarantaisi hyvinvointipalvelut eikä kuulu EU:n kauppapolitiikan yksinomaiseen toimivaltaan

Se, miten kansamme turvaa maassamme ravinnon, terveyden, koulutuksen, työn, perustoimeentulon ja muut taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset ihmisoikeudet niiden turvaamiseen tarvittavilla voimavaroilla, kuuluu kansamme omiin elinehtoihin, joihin kansallamme on itsemääräämisoikeus.

Kun kansamme määrittää itsemääräämisoikeutensa, ihmisoikeuksiensa ja perustuslakinsa mukaisesti, mikä on kansan omia elinehtoja turvaavaa, toteuttavaa ja ylläpitävää toimintaa, se määrittää mikä ylipäätään on voimavarojen käyttöä näihin ja niitä koskevan sääntelyn ihmisoikeusperusteista välttämättömyyttä.

TTIP-esitys kuitenkin määräisi näitä julkisia voimavaroja siirrettäväksi ylikansallisille yhtiöille YK-velvoitteidemme vastaisilla, mielivaltaisilla riitojenratkaisuelimen päätöksillä. Elimellä ei olisi edes valtuuksia kunnioittaa ihmisoikeusvelvoitteidemme laillista sitovuutta.

TTIP ei näin turvaisi oikeuksia sijoittaa siihen, mitä määrittelisimme yhdenvertaisuuden turvaaviksi terveydenhoidon tai koulutuksen palveluiksi. TTIP päinvastoin veisi voimavaroja terveydenhoidoltamme, koulutukseltamme ja niitä koskevilta oikeuksiltamme.

Esitetty TTIP-sopimus sijoitussuojasta ja sen riidanratkaisusta kattaa kaiken sen, mitä voi tarkastella ylikansallisena sijoituksena. Tämä ei sulje ulkopuolelleen myöskään hyvinvointipalveluja, vaikka ne olisivatkin muilta osin TTIP:n palvelu- ja sijoitussäädösten ulkopuolelle suljettuja. TTIP:n riitojenratkaisuelin ei myöskään olisi edes valtuutettu huomioimaan laillista velvoitettamme huolehtia terveyttä, koulutusta ja sosiaalista turvaa koskevista ihmisoikeussitoumuksistamme.

TTIP vaarantaisi ihmisoikeusperustaisen vastuamme järjestää hyvinvointipalvelut perustuslakimme, YK:n TSS-sopimuksen, naisten, lasten ja vammaisten oikeuksien sopimusten sekä työntekijöiden oikeuksien ILO-sopimusten mukaisesti. TTIP olisi valtuutettu soveltamaan ja kunnioittamaan vain TTIP:n "molempien sopimusosapuolten välillä voimassa olevan kansainvälisen lain sääntöjä" (23). USA ei ole hyväksynyt TSS-sopimusta, eikä naisten, lasten ja vammaisten oikeuksien sopimuksia, eikä kuutta ILO:n kahdeksasta perussopimuksista eikä monia kansainvälisiä ympäristösopimuksia.

TTIP:n tuomioilla ei näin olisi edes valtuuksia kunnioittaa päätöksissään ihmisoikeuksia koskevien YK- ja ILO-sopimustemme sitovia velvoitteita eikä myöskään perustuslakiamme, koska kansallista lakia ei huomioita TTIP:n tuomioissa oikeudellisesti velvoittavana eikä "kansallisen lain tule kuulua sovellettavaan lakiin". (24) Siten TTIP:n riidanratkaisun ei tarvitsisi huomioida Suomen lakeja eikä sitoumuksia ihmisoikeuksiemme ja perusoikeuksiemme toteutumiseen sitovasti vaikuttavissa päätöksissään. TTIP:n riidanratkaisu ei näin voisi tuomioissaan edes arvioida eikä siten myöskään kunnioittaa Suomen perustuslain täytäntöönpanon tointen laillisuutta.

Monet toiminnot, jotka ovat olennainen osa sosiaaliturvaa, terveys- ja koulutuspalveluja koskevien perustus-

LIITE Eduskunnan Suurelle valiokunnalle 5.2.2016 annettuun TTIP-lausuntoon

laillisten perusoikeussitoumustemme ja kansainvälisten sitoumustemme täytäntöönpanoa tai sen edellytyksiä, voisivat ylikansallisten sijoittajien ja kahden TTIP:n riidanratkaisijan otaksuman mukaan sisältää julkisia toimia, joiden rajoittava vaikutus ylikansallisten sijoitusten mahdollisuuksiin saada "legitiimien odotustensa" mukaisia tuottoja "näyttäytyisi ilmeisen liiallisena" ja siten korvattavaksi tuomittavana. (25)

TTIP vaarantaisi näin vakavasti Suomen vastuun järjestää sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelut perustuslakimme ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteidemme vaatimalla tavalla. Velvoitteet vaativat myös, että valtioiden on voitava "osoittaa, että ne tekevät kaiken mitä voivat käyttääkseen kaikki saatavissaan olevat voimavaransa" "ensisijaisesti" toteuttamaan heikentymättöminä sosiaalista turvaa, terveyttä ja koulutusta koskevia perus-/ihmisoikeuksiamme. (26) Monilla muillakin EU mailla on vastaavia kansainvälisiä ja perustuslaillisia sitoumuksia kuin Suomella.

EU:n "neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti myös neuvoteltaessa ja tehtäessä sopimuksia [...] sosiaali-, koulutus- ja terveystalouselujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat vakavasti haitata näiden palvelujen järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa jäsenvaltioiden vastuun toteuttamista niiden tarjoamisessa." (27)

EU:n kauppapolitiikalla ei ole valtuuksia rajoittaa kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteidemme toteuttamista. Näin kuitenkin tapahtuisi TTIP:n myötä, koska USA ei ole ratifioinut useita YK:n ihmisoikeussopimuksia. TTIP-sopimuksen myötä perustuslakimme ja demokraattisen lainsäädäntömme mukaista kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteidemme täytäntöönpanoa alkaisikin määrätä se, mitkä (Suomen ja lähes kaikkien muiden maailman maiden ratifioimat) kansainväliset, YK:n peruskirjaan nojautuvat ihmisoikeussopimukset Yhdysvallat on jättänyt ratifioimatta.

Suomen ja muiden EU-maiden kansainväliset velvoitteet turvata ihmisoikeudet YK:n sopimusten mukaisesti ovat yleispäteviä 'erga omnes' luonteisia velvoitteita koko muuta kansainvälistä yhteisöä kohtaan, eikä niiden kunnioittamista ole säädetty riippumaan siitä, onko Yhdysvallat ne solminut. Tällainen TTIP:n asettama riippuvuus on suoraan vastoin EU:n perussopimusten ihmisoikeuksia, yhdenvertaisuutta ja riippumattomuutta koskevia sitoumuksia EU:n ulkosuhteiden osalta.

EU:ta ei ole ylipäättään valtuutettu muuttamaan eikä mitätöimään maamme ihmisoikeusperusteista velvollisuutta toteuttaa "kaikin saatavissaan olevin voimavaroin" (28) myöskin terveyttä, sosiaalista turvaa, koulutusta ja työtä koskevia ihmisoikeuksia. Tämän muuttamiseen ei ole EU:lla unionin sisälläkään yksinomaista toimivaltaa. Vastaavasti EU:ta velvoittaa TTIP:n suhteen, että "neuvosto tekisi palvelukaupan ja teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien sekä ulkomaisten suorien sijoitusten aloilla [...] ratkaisunsa yksimielisesti". (29)

TTIP:n, CETA:n tai TiSA:n kaltaiset sopimukset eivät ole tältä osin käsiteltävissä komission yksinomaisen kaupallisen toimivallan piirissä.

Lisäksi on huomattava, että TTIP vaarantaa perustuslaillisen demokraattisen oikeusjärjestyksen. Koska TTIP ja sen tuomioistuin eivät olisi valtuutettuja kunnioittamaan Suomen perustuslaillisia eikä kansainvälisiä velvoitteita toteuttaa ihmisoikeuksia kaikilla saatavissa olevilla voimavaroillamme, TTIP:ssä ja sen sijoitussuojan riidanratkaisussa olisi myös kyse Suomen täysivaltaisuuden kannalta eräästä Suomen EU-historian merkittävimmästä toimivallan siirrosta EU:lle tai ylikansalliselle toimielimelle.

Kuten mainittu, TTIP:n riitojenratkaisuelin olisi valtuutettu Suomea laillisesti sitoviin päätöksiin, joiden ei tarvitsisi kunnioittaa eikä huomioida Suomen perustuslakia eikä ihmisoikeussitoumuksia laillisesti velvoittavina. Näin ollen TTIP "vaarantaa valtiosääntömme kansanvaltaiset perusteet", "koskee perustuslakia tai [...] Suomen täysivaltaisuuden kannalta merkittävää toimivallan siirtoa Euroopan unionille [...] tai kansainväliselle toimielimelle, ja on näin ollen eduskunnan hyväksyttävissä vain "pääatoksella, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä", perustuslakimme 94 ja 95 § mukaisesti. (30)

Jos ylikansalliset sijoittajat haastaisivat Suomen TTIP:n riitojenratkaisuelimeen esimerkiksi maamme työeläkejärjestelmän erityispiirteiden vuoksi, kiistan häviöjä olisi Suomen kansa – ei Euroopan unioni, jolla ei ole neuvotteluissaan kovin erityistä syytä panostaa maamme ja elinehtojemme erityisluonteen turvaamiseen.

TTIP:n riitojenratkaisuelimen päätöksissä keskeistä on sellainen muu "kyseeessä olevalle kotimaiselle laille annettu merkitys, jonka on tehnyt riidanratkaisutribunaali" ("meaning given to the relevant domestic law **made** by the Tribunal") (31). Tribunaalia ei ole valtuutettu soveltamaan eikä kunnioittamaan TSS-oikeuksiamme koskevaa kansallista eikä kansainvälistä lakia.

TTIP-tribunaali valtuutettaisiin näin 'tekemään' perustuslailliselle oikeudellemme ja laillemme annettavaksi uusia merkityksiä, joissa ihmisoikeuksiemme toteuttaminen tuomittaisiin ylikansallisten yhtiöiden voittojen rajoituksena.

Kun tuomioistuimet ovat perinteisesti voineet käsitellä lakeja joko niitä soveltamalla tai tulkitsemalla, tai vain huomioimalla lakeja tosiasioina ilman niihin liittyvien oikeudellisten sitoumusten kokonaisuuden tulkintaa, niin EU:n esitys valtuuttaisi TTIP:n sijoitussuojan riidanratkaisun lakien tulkintaan perustumatta "tekemään" laeille niiden tulkintaan perustumattomia "merkityksiä", joiden mukaan lakeja sitovasti tuomitaan edes näitä lakeja tulkitsematta.

Lain soveltamiseen perustumattomien merkitysten tekeminen laeille muistuttaa määräysvallaltaan lainsäädännön ja lain soveltamisen yhdistettyä määräysvaltaa – ilman mitään lain säätämisen tai kyseisten kansallisten lakien soveltamisen velvoitteiden vaatimuksia. Tällaisille menettelyille ei ole toistaiseksi säädetty oikeuspohjaa sen enempää Suomen perustuslaissa, EU:n perussopimuksissa kuin YK:n kansainvälisissä sopimuksissakaan.

Perustuslaillisen demokraattisen oikeusjärjestyksen mukainen, lakeja koskeva määräysvalta, muutettaisiin niin, että lakiemme ja ihmisoikeuksiemme merkityksestä päättäisi tribunaali, joilla ei ole edes valtuuksia kunnioittaa oikeuksiamme.

Riitojenratkaisuelin voisi siis määritellä Suomen lainsäädännön vaikutuksia (pakkolait, SOTE, ym.) merkitsemään esimerkiksi sellaisia ylikansallisille sijoittajille annettuja "legitiimejä tuotto-odotuksia", joiksi niitä ei lainsäädännössämme ole säädetty, mutta joiden toteutumatta jääminen silti tuomittaisiin korvattavaksi sijoittajalle.

Esimerkiksi, koska riitojenratkaisu perustuu tällaisiin valtuuksiin "tehdä" mille tahansa valtion lainsäädännölle tai toimelle merkitys, että toimi "loi sijoittajalle legitiimin odotuksen" saada maastamme sijoitustuottoa", Suomen hallituksen ilmoitus "Haluamme myös korostaa Suomen houkuttavuutta sijoituskohteena" (32) luo ylikansallisille sijoittajille "legitiimejä odotuksia" tuotoista.

TTIP:n säädökset "luovat kansainvälis-oikeudellisen "raamin", jonka sisällä lainsäädäntöä voidaan muuttaa" (33) ja joka edellyttää ihmisoikeuksiin perustumatonta tapaa, jolla palvelut täytyy määrittää, käsitellä ja hallinnoida, jos valtio haluaa välttyä oikeusvaateilta.

Esimerkiksi jos ylikansallinen sijoittaja esittäisi vaateen, jonka mukaan julkinen toimenpide kansallisen lain nojalla rajoittaisi TTIP-sopimuksen vastaisesti sijoittajan voittoja, TTIP:n riidanratkaisu olisi noiden (Suomen lakia soveltamattomien), Suomen laeille itse mielivaltaisesti tekemiensä merkitysten – kuten esimerkiksi sen, loiko säädetty laki "sijoittajalle legitiimin odotuksen" (34) saatavasta liikevoitosta – mukaisesti velvoitettu tuomitsemaan, rajoittiko jokin maamme laillinen demokraattinen toimenpide sijoittajan voittoja (tuollaisten sijoittajien "legitiimien odotusten" tai muiden) sopimuksen säädösten vastaisella tavalla ja millaiseen korvauksiin sijoittaja olisi oikeutettu.

Vaikka tämän suhteen Suomen valtioneuvosto ilmoitti eduskunnalle että "Investointisuoja-sopimukset ja TTIP eivät anna suojaa laittomille sijoituksille, eikä sopimuksella suojella sijoittajien voitto-odotuksia" (35), EU:n ehdottaman investointisuojan ja riidanratkaisun mukaan sitä vastoin kuitenkin:

- Tuomitessaan, missä määrin kansallisen lain nojalla sijoittajan voittoja rajoittanut julkinen toimenpide saattoi rajoittaa sijoittajan voittoja TTIP sopimuksen vastaisesti ja millaiseen suojaan sijoittaja on oikeutettu, TTIP:n "tuomioistuimella ei tule olla toimivaltaa eikä tuomiovaltaa toimenpiteen kansallisen lain alaisen laillisuuden määrittämiseen" (36), eikä näin siis myöskään sen määrittämiseen, oliko julkinen toimenpide tai TTIP:n suo-

jan ja julkisen korvauksen saava sijoitus laillinen vai laitton Suomen lain mukaan.

- Siten kuin valtion toimenpide "loi sijoittajalle legitiimin odotuksen" saatavasta liikevoitosta, "johon sijoittaja luotti päättäessään" sijoituksestaan, valtion tulee maksaa sijoittajalle tuomioistuimen menetetyksi otaksutettu liikevoitto (37) (näin jopa tilanteessa jossa sijoittaja ei kyseistä voittoa olisi Suomen lakien mukaan voinut edes saada).

TTIP tekisi näin perustuslaillisten perusoikeuksien ja ihmisoikeussitoumusten turvaamisen rangaistavaksi siltä osin, kun yhdenvertaisten ihmisoikeuksien demokraattinen turvaaminen otaksuttavasti "näyttäytyisi ilmeisen liiallisena" suhteessa niihin liikevoittoihin, joita ylikansalliset yhtiöt saattaisivat 'otaksuttavasti' saada, jos ihmisoikeuksiamme turvaavia toimia ei olisi (38).

TTIP tuhoaisi perustuslaillista demokraattista oikeusjärjestystämme, kun se laillisesti sitovilla tuomioillaan määrittäisi tarpeen kunnioittaa perustuslakimme oikeudellista velvoittavuutta ja tekisi laeillemme uusia, tuomittavia merkityksiä. TTIP:n riidanratkaisu olisi noiden Suomen lakia soveltamattomien, Suomen laille itse tekemiensä merkitysten – kuten esimerkiksi sen, loiko säädetty laki "sijoittajalle legitiimin odotuksen" saatavasta liikevoitosta – mukaisesti velvoitettu tuomitsemaan, rajoittiko jokin maamme laillinen demokraattinen toimenpide sijoittajan voittoja sopimuksen vastaisesti ja millaiseen suojaan sijoittaja on oikeutettu.

Ihmisoikeuksien tai ympäristön suojelutoimia TTIP:n riidanratkaisu tuomitsisi "liiallisina", eikä siis "välttämättöminä" vaan rangaistavina – siten kuin sääntelytoimet yhdysvaltalaisen suuryhtiön sijoituksen kannalta "otaksuttavasti aiheuttavat tappiota", joka "näyttäytyy ilmeisen liiallisena" siihen nähden, miten riidanratkaisu katsoisi valtion antaneen "sijoittajalle legitiimin odotuksen" sijoitustuotosta, "johon sijoittaja luotti päättäessään" sijoituksesta, mutta jonka sijoittaja katsoo menettäneensä valtion sääntelytoimen vuoksi. (39)

Tällaisen 'legitiimin odotuksen' sijoitustuotosta riidanratkaisu voisi otaksua valtion antaneen ylikansallisille sijoittajille esimerkiksi sijoituksia houkuttelevilla tiedonannoillaan, julkisilla päätöksillään tai säädöksillään. Riittäisi kun yhtiö pystyisi osoittamaan, että maan hallitus on antanut ymmärtää lakiansa tai toimiansa lisäävän yhtiön voitonsaantimahdollisuuksia tavalla, jonka yhtiö otaksuu tietyn suuruiseksi rahamääräksi, joka sillä sitten jää saamatta. Jo tämän pohjalta yhtiö voisi haastaa valtion maksamaan yhtiölle kyseisen summan rangaistuksena demokraattisista päätöksistä ja laeista, jotka yhtiön mukaan "otaksuttavasti aiheuttavat tappiota tai vahinkoa" ja jotka "näyttäytyvät ilmeisen liiallisena".

Pakkolait, SOTE tai mikä tahansa nyt tehtävä uudistus, jonka vaikutuksista ei ole kokemukseen perustuvaa näyttöä, avaisi bisnekselle laajat mahdollisuudet spekuloida sillä, mitä toteutumattomia voitto-odotuksia uudistus antoi. Vaikka tällaiset yhtiöiden oikeusvaateet olisivat puhdasta spekulatiota mahdollisista saamatta jääneistä sijoitusvoitoista, ja jopa vailla edes mitään reaalisesti tehtyjä sijoituksia, silti niitä vastaan olisi TTIP:n riidanratkaisussa vaikea argumentoida – näin myös koska ei ole ennalta olemassa esimerkiksi SOTE-uudistuksen kokemusta tai käytäntöä, jota vasten voitaisiin arvioida, millaiset yhtiöiden voitto-odotukset olisivat realistisia SOTEn antamien odotusten puitteissa ja mitkä eivät.

Esimerkiksi SOTE:n myötä tapahtuva palvelujen kaupallistaminen, kilpailuttaminen ja vakuutusperustaisen yksityisen rahoituksen osuuden tai muun yksityistämisen kasvu myös helpottavat ylikansallisten sijoittajien oikeuksia haastaa TTIP:n puitteissa hyvinvointipalvelut sijoitussuojan riitojen ratkaisun piirissä. Tämä tekee myös kaupallistamisen vaikeaksi perua, koska yhtiöt voisivat vaatia valtioilta korvauksia palvelujen ihmisoikeusperustaisuutta selkeyttävistä ja palauttavista toimista. Tämä yhä heikentää mahdollisuutta turvata julkisten ihmisoikeusperustaisten hyvinvointipalvelujen tarvitsemia elementtejä julkisena palveluna myös siksi, että perustuslakimme ja ihmisoikeussitoumustemme velvoittama ihmisoikeusperustaisuus ei vastaa TTIP:n, TiSA:n, CETA:n GATS-sopimuksesta sovellettua tapaa määrittää 'julkisen palvelu'. TTIP vaikuttaisi siihen, mihin suuntaan julkisten ja yksityisten yhteistä tai yhtiömuotoista julkista palveluntuotantoa voidaan määrätä, kaupallistaen myös julkisten hankintojen luonnetta. Myös "valtioneuvoissa EU tavoittelee horisontaalista sopimusta, joka kattaisi valtiontuet niin valtionyhtiöiden kuin yksityisten yritysten osalta" siten, että "valtioneuvon osalta mukana neuvotteluissa ovat lisäksi myös palvelut." (40)

TTIP:n riitojenratkaisuelin voisi tuomita valtion maksamaan huimia summia ylikansalliselle yhtiölle, vaikkei yhtiölle olisi käytännössä aiheutunut mitään tappiota, jos yhtiöllä vain olisi näyttöä siitä, että valtio on antanut

sille voitto-odotuksia, jotka eivät ole toteutuneet. Kysymys siitä, onko jokin asia kaupan este vai ihmisten perusoikeuksien turvaamista, työsuojelua, kuluttajasuojaa, tietoturvaa tai esimerkiksi ympäristönsuojelua, on poliittinen ratkaisu. TTIP-sopimus voisi siirtää tämän valinnan tärkeältä osin parlamenteilta investointituomioistuimelle ja sääntely-yhteistyöelimelle. TTIP ja TISA koskevat myös tulevaisuudessa syntyviä uusia palveluja, jos niitä ei jo ennalta rajata sopimuksen ulkopuolelle. Euroopan komission lupaus, ettei se neuvottele julkisten sosiaali-, terveys-, koulutus- ja vesipalvelujen avaamisesta kilpailulle, ei nytkään koske esimerkiksi liikenne-, energia- ja postipalveluja.

"Kokemus on osoittanut, että monet 608 välimiestuomioistuimen tuomiosta [...] ovat ajaneet yli kansallisen lain ja ehkäisseet valtioiden vapaata ja suvereenia oikeutta määrittää vero- ja budjettipolitiikkansa, työ-, terveys- ja ympäristösääntelyään, johtaen ihmisoikeuksille haitallisiin vaikutuksiin [...] kuten hallinnon demokraattista päätöksentekoa jähdyttäviin vaikutuksiin".

"Parlamenttien tulee varmistaa, että sijoitus- ja kauppasopimukset edistävät ruokaturvaa, koulutusta, terveyttä, sanitaatiota, sosiaali- ja talouspolitiikka, eivätkä häiritse valtioiden vero- ja budjettipoliittisia päätöksiä". (41)

TTIP rajoittaisi olennaisesti demokraattista itsemääräämisoikeuttamme, siirtäen päätösvaltaa kansalta sellaisille ylikansallisille kauppavirkakoneistoille ja TTIP:n kaupallisten oikeuksien tuomareille, joihin kansalaisilla olisi hyvin vähän mahdollisuutta vaikuttaa, mutta joiden elinkeinon toimiala ja ura muodostuisivat siitä, paljonko valtaa siirtyy kansoilta, kansalaisilta ja valtioilta ylikansallisille yhtiöille.

4. TTIP raunioittaa kestävä kehityksen ja kansainvälisen talouden monenvälisen yhdenvertaisen sopimisen sitoumuksia

YK:n 2015 hyväksytyissä kestävä kehityksen tavoitteissa EU ja USA ovat sitoutuneet "varmistamaan, että kaikilla [...], etenkin köyhillä ja haavoittuvassa asemassa olevilla, on yhdenvertaiset oikeudet taloudellisiin voimavaroihin sekä julkisiin palveluihin, maan ja muiden [...] luonnonvarojen muotojen omistukseen ja hallintaan", suuntaamaan "ylikansallisia yhtiöitä omaksumaan kestävä käytännöt" ja turvaamaan kestävä luonnonvarojen käyttö, lisäämään kestävä kehityksen mukaista koherenssia tavalla, joka kunnioittaa kunkin maan talouspoliittista liikkumatilaa sekä "edistämään yleismaailmallista [...] ja tasapuolista monenkeskistä kaupan järjestelmää" – eikä niinkään hallinnoimaan kauppaa kahdenvälisillä järjestelyillä ohi monenkeskisen järjestelmän. (42)

Vuoden 2015 YK:n yleiskokouksen useat päätöslauselmat vaativat, että globaalia taloutta koskevan päätöksenteon tulee olla monenkeskistä, tasapuolista ja demokraattista ja kunnioittaa kansojen oikeutta ja vapautta osallistua yhdenvertaisesti elämäänsä vaikuttavien päätösten tekemiseen. Tällä tavoin voitaisiin estää globaalitalouden toimintoja loukkaamasta yhdenvertaisia ihmisoikeuksia ja kansojen itsemääräämisoikeutta elinehtoihinsa vaikuttavien asioiden suhteen. YK:n yleiskokouksessa 2015 maailman valtiot jälleen julistivat "pysyvän sitoumuksensa YK:n peruskirjan tarkoituksiin ja periaatteisiin", kuten "kaikkien ihmisoikeuksien edistämiseen, suojeluun ja varmistamiseen kaikille yhdenvertaisesti [...] perustana vapaudelle" kansojen suhteissa myöskin "ratkaistaessa luonteeltaan taloudellisia kansainvälisiä ongelmia". (43) Taloudelliset ihmisoikeudet ovat näin perusta yhdenvertaiselle taloudelliselle vapaudelle, eivätkä sen rajoittava este, josta se voitaisiin vapauttaa.

"Valtioilla on kollektiivinen velvollisuus ylläpitää ihmisarvon, tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita globaalilla tasolla" ja rakentaa näihin "pohjautuvaa kansainvälistä järjestystä" ja yhteistyötä globaalitalouden "ihmisoikeuksien toteutumisesta heikentävien vaikutusten" korjaamiseksi pohjautuen "velvollisuuteen edistää, suojella ja rohkaista ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioitusta". (44)

YK:n yleiskokous painottaa "huolta kasvavista ihmisoikeusloukkauksista ja väärinkäytöksistä, joita jotkin ylikansalliset yhtiöt aiheuttavat" ja "tarvetta varmistaa [...] riittävä suojelu, oikeudenmukaisuus ja oikeudelliset korvaukset tällaisten ihmisoikeusloukkausten ja väärinkäytösten uhreille" heidän kehitystä koskevien oikeuksiansa turvaamiseksi. Siten kuin "globalisaatio on tuonut eriarvoisuutta maiden sisälle ja välille", se on myös kaupallista toimintaa. Sitä "tulee hallita tehokkaasti lieventääkseen köyhyyden ja alikehityksen haasteita", joi-

den voittamiseksi tulee "vahvistaa YK:n järjestelmää [...] kehitysmaiden osallistumisen laajentamiseksi ja vahvistamiseksi kansainvälisessä talouden päätöksenteossa ja normien muodostamisessa". Valtioiden tulee näin "edistää kansainvälisen hallinnon järjestelmän demokratisointia lisätäkseen kehitysmaiden tehokasta osallistumista kansainväliseen päätöksentekoon" (45) huomioiden, että "demokratialla [...] on myös taloudelliset ja sosiaaliset ulottuvuudet" "yleismaailmallisena arvona, joka perustuu kansan vapaasti ilmaistuun tahtoon määrittää omat [...] taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset järjestelmänsä ja sen täyteen osallistumiseen elämänsä kaikkiin puoliin", pohjautuen YK:n peruskirjan tavoitteeseen "edistää ja rohkaista kaikille kuuluvien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien sekä kansojen yhdenvertaisten oikeuksien ja itsemääräämisen kunnioitusta",

"Vahvistaen, että jokaisella on oikeus sosiaaliseen ja kansainväliseen järjestykseen, jossa YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen antamat oikeudet ja vapaudet voidaan täydesti toteuttaa", sitä noudattavalla ja YK:n peruskirjan edellyttämällä tavalla, YK:n yleiskokous toteaa, että vallitseva globalisaatio "uhkaa kaikkien ihmisoikeuksien riittävän toteutumisen mahdollisuuksia ja laajentaa kuilua kehitysmaiden ja kehittyneiden maiden välillä". "Maailman kansojen jaettua vastuuta globaalin taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen ohjaamisesta [...] tulee harjoittaa monenkeskisesti" tavalla, jonka "tulee korjata epätasa-arvo ja vallitsevat epäoikeudenmukaisuudet ja mahdollistaa kehitys- ja teollisuusmaiden välillä kasvavan kuilun eliminointi". Siten "YK:n asema yleismaailmallisimpana ja maailman edustavimpana järjestelmänä tulee olla keskeisin" globaalin talouden ratkaisuissa.

"Jokaisella on oikeus demokraattiseen ja tasapuoliseen kansainväliseen järjestykseen", joka "edistää kaikkien ihmisoikeuksien täyttä toteutumista kaikille" oikeutena "yhdenvertaiseen päätöksiin osallistumiseen pohjautuvaan kansainväliseen talousjärjestykseen", joka turvaa "kansojen oikeutta pysyvään suvereniteettiin luonnonrikkautensa ja voimavarojensa suhteen" ja "tasapuolisen osuuden rikkauten kansainvälisen jaon hyödyistä kasvavan kansainvälisen yhteistyön kautta, etenkin kansainvälisissä taloudellisissa-, kaupallisissa- ja rahoitussuhteissa" tavalla, joka huomioi myös "demokraattisen ja tasapuolisen kansainvälisen järjestyksen riippumattoman asiantuntijan raportin [...] kansain- ja kahdenvälisen sijoitussopimusten [...] ihmisoikeuksien vastaisista vaikutuksista kansainväliseen järjestykseen" ja "kutsuu kaikkia hallituksia tekemään yhteistyötä riippumattoman asiantuntijan kanssa" (46)

YK:n yleiskokous "painottaa tarvetta pitää ylikansallisia yhtiöitä ja muita yrityksiä vastuullisina kansainvälisen ihmisoikeuslain puitteissa [...] ihmisoikeuksia loukkaavista toimista". Ylikansallisten yhtiöiden "tulee globaalin varallisuuden omistajina ja globalisaation suuntaa ohjaavina toimijoina edistää oikeutta kehitykseen" tavalla, jonka tulee "tukea kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien edistämistä, suojelua ja toteutumista, etenkin taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien". Koska se miten nyt globalisaation "hyödyt ja haitat ovat sangen epätasapuolisesti jakautuneet, vaikuttaa kielteisesti ihmisoikeuksien täyteen toteutumiseen, etenkin kehitysmaissa", "kansainvälisen yhteisön tulee vastata [...] globalisaation asettamiin haasteisiin ihmisoikeuksia edistävällä ja suojelevalla tavalla, joka varmistaa kaikkien kulttuurisen diversiteetin kunnioituksen".

"Kun globalisaatio, vaikutuksillaan, muun muassa valtion asemaan, voi uhata ihmisoikeuksia, kaikkien ihmisoikeuksien edistäminen ja suojelu on ensisijaisesti ja etummaisesti valtion velvollisuus". "Kaikkien ihmisoikeuksien täydeksi toteuttamiseksi" yleismaailmallisina oikeuksina tulee "kaventaa rikkaiden ja köyhien välistä kuilua" maailmassa.

YK:n yleiskokous tunnustaa "tarpeen tehdä perinpohjainen, riippumaton ja kattava arviointi globalisaation sosiaalisesta, ympäristöllisestä ja kulttuurisesta vaikutuksesta yhteiskuntiin" varmistaen että "globalisaatiota tulee ohjata ihmisoikeuksien järjestelmää tukevien perusperiaatteiden" ja huomioiden, että nykyinen "globalisaatio muodostaa uhan kulttuuriselle diversiteetille". Koska vain "ihmiselämän koko diversiteetin yhteisesti jaettua tulevaisuutta luovien globaalien toimenpiteiden myötä voidaan globalisaatio tehdä [...] kaikkien ihmisoikeuksien toteutumista edistäväksi", osallistavilla "monenkeskisillä mekanismeilla on ainutkertainen tehtävä globalisaation asettamien haasteiden ja mahdollisuuksien kohtaamisessa. (47)

Tulee "estää ja lieventää globalisaatioon kytkeytyvää kulttuurista yhdenmukaistamista kulttuuridiversiteettiä suojelevan ja edistävän lisääntyvän kulttuurienvälisen vaihdon avulla" ja "rakentaa [...] kulttuuridiversiteetin ja universaalien ihmisoikeuksien kunnioitukseen pohjautuvaa kansainvälistä järjestystä". (48) YK:n yleiskokous

kutsuu valtioita "identifioimaan eri taloudelliset lähestymistavat [...] edistääkseen ihmiskunnan ja Äiti Maan välisten perustavien kytkentöjen tukemista ja tunnustamista" tavalla joka "edistää alkuperäiskansojen kulttuurista löydettävissä olevaa harmoniaa Maan kanssa, jotta oppisimme näistä kulttuureista" (49) kasvattaen "tietoisuutta kulttuuridiversiteetin yhteydestä biodiversiteettiin myöskin sen perinteisen kestävästä käytön suojelun" suhteen "keskeisenä kattavalle kestävästä kehityksen lähestymistavalle" joka vahvistaa "paikallisia ja alkuperäiskansojen [...] ympäristön hoidon yhteisökäytäntöjä" "arvokkaina esimerkkeinä kulttuurista kestävästä kehityksen kantajana" (50)

Kansainvälinen yhteisö (johon myös EU ja USA kuuluvat) on näin lukuisilla YK:n 2015 tekemillä päätöksillä sitoutunut ohjaamaan maailmantalouden ylikansallisia toimintoja maailman maiden yhteisillä monenkeskisillä ratkaisuilla siten, että talouden ratkaisujen tulee kunnioittaa, turvata ja edistää taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia ihmisoikeuksia ja maapallon kestävästä käytöstä.

Lukuisat TTIP:n kaltaiset ihmisoikeuksia vaarantavat bilateraaliset sopimukset romuttavat tätä globaalin talouden kestävästä monenkeskisen hallinnan kehittämistä, johon kansainvälinen yhteisö on YK:ssa juuri sitoutunut.

Suomen ulkoministeriön taloudellisten ulkosuhteiden osasto kirjoittaa TTIP esityksessään "EU:n ja Yhdysvaltojen kauppaneuvottelut – mistä niissä on kyse?" osassa 3, että EU:n ja USA:n kahdenvälisesti neuvoteltava ja sovittavana asiana on myös "Globaalit säännöt. Raaka-aineet" siten että:

"Sopimalla raaka-aineita koskevista erityyssäännöistä EU ja Yhdysvallat pyrkivät myös kehittämään laajemmin maailmanlaajuisia raaka-ainekaupan hallintoa. EU katsoo, että Maailman kauppajärjestö WTO:n säännöt eivät riittävästi kata raaka-ainemarkkinoihin liittyviä erityishaasteita. Näitä ovat muun muassa raaka-aineiden saatavuus ja kasvanut kysyntä, sekä se, että raaka-aineisiin kohdistuu rajoitteita vielä muitakin tuotteita herkemmin. Näin ollen neuvotteluissa tavoitellaan WTO-sääntöjä pidemmälle meneviä säännöksiä" koskien mm. "vientirajoitusten poistamista". Pyrkimyksenä on myös, että "varmistetaan energiatuotteiden vapaa kauppa ja vientiesteiden poistaminen". "Sopimuksella tavoitellaan vapaita [...] raaka-ainemarkkinoita" "tavoitteena on tasapuolinen pelikenttä EU:n ja Yhdysvaltojen yrityksille." (51)

On häpeällistä, jos EU ja USA, jotka jo muutoinkin ylikuluttavat maapallon voimavaroja sen enemmistöä monin verroin enemmän henkeä kohden, päättävätkin kahden kesken ohjata maapalloa sen tulevaisuutta vaarantavaa ja haaskaavaa ylikulutusta ylläpitävien EU:n ja USA:n globaalien sijoittajien ja yhtiöiden ja niiden valtaoikeuksien lisäämiseen ihmisoikeuksien ja maapallon tulevaisuuden kustannuksella, siten että "TTIP-sopimus tekee meidät globaalisti kilpailukykyisemmiksi ja lisää kasvua" sellaisen triljoonien eurojen kaupallisen tuotannon osalta "joka jo nyt vastaa lähes puolta maapallon tuotosta". (52)

Nämä kestäväntöytä globaalia ylikulutusta lisääviä ylikansallisten yhtiöiden kaupallisia valtaoikeuksia kasvattavat TTIP-tavoitteet ovat vastoin YK:n yleiskokouksessaan juuri hyväksymiä kuluttajansuojan sitoumuksia, joiden mukaan:

– "Kestämättömät kulutus- ja tuotantomallit, etenkin teollisuusmaissa, ovat suurin syy globaalin ympäristön tilan jatkuvaan heikentymiseen" ja että "kehittyneillä mailla on ensisijainen vastuu" kestäväntömiä kulutusmallien eliminoinemiseksi varmistaen että tuotannon ja kulutuksen tulee ensisijaisesti "tydyttää kaikille ihmisille yhtäläiset perustarpeet [...] vähentäen epätasa-arvoa maiden sisällä ja välillä".

– Tehtävänä on "ehkäistä kestäväntömiä kulutus- ja tuotantomalleja tukevia toimia" tehokkaasti hyödyntämällä "taloudellisten instrumenttien kirjoa, kuten verotuksen ja ympäristökustannusten sisäistämisen instrumentteja" ja välttämällä kielteisiä vaikutuksia kehitysmaiden oikeuksille.

– "Kaikkien yhtiöiden tulee liiketoiminnassaan noudattaa niiden maiden lakeja ja säädöksiä, joissa ne liiketoimintaansa harjoittavat" ja "välttää käytäntöjä, jotka aiheuttavat vahinkoa kuluttajille, etenkin haavoittuville ja heikossa asemassa oleville kuluttajille". "Jäsenmaiden tulee rohkaista reilua ja tehokasta kilpailua" tavalla, joka "edistää kestävästä kulutuksesta [...] sääntelyillä, taloudellisilla ja sosiaalisilla instrumenteilla". (53)

Näiden sitoumusten vastaisesti EU:n esitys TTIP:stä antaisi ylikansallisille yhtiöille etuoikeuksia saada kilpai-

LIITE Eduskunnan Suurelle valiokunnalle 5.2.2016 annettuun TTIP-lausuntoon

luvoittoa haastetoimilla, joilla maiden lainsäädäntöjen mukaisesti ei voisi vastaavaa voittoa saada ja jotka liisäävät tuotannon paikallisen uusiutumisen edellytysten kestänytöntä globaalia ylikulutusta tavalla, joka laiminlyö ja rankaisee valtioita niiden harjoittamasta tuotannon ja kulutuksen laillisesta sääntelystä.

Ajatellaan jopa Suomen hallituksen tavoin, että "ihmisten, eläinten tai kasvien elämän ja terveyden suojeleminen" tulee voida toteuttaa vain toimilla, jotka eivät saa "perusteettomasti rajoittaa kansainvälistä kauppaa", eli:

Ihmisten, eläinten tai kasvien elämää ja terveyttä saa suojella vain jos se ei "perusteettomasti rajoita kansainvälistä kauppaa" (54) siten, että siinä määrin kuin elämän ja terveyden suojeleminen "näyttyy ilmeisen liiallisena" (55) ylikansallisen sijoituksen otaksuttuja voiton saanti mahdollisuuksia rajoittavilta vaikutuksiltaan, valtio tuomitaan maksamaan elämän ja terveyden suojelusta rangaistussakkoja ylikansalliselle sijoittajalle.

Kuten mainittu, muodollisesti TTIP "sopimuksella ei puututa osapuolten oikeuteen säätää omia lakeja ja määräyksiä" turvataksaan "korkeaa terveyden, turvallisuuden, kuluttajien, työntekijöiden tai ympäristön suojantasoja EU:ssa ja Suomessa" (56). Maat saattavat kuitenkin joutua maksamaan huikaita summia ylikansalliselle sijoittajille laeista ja määräyksistä riidanratkaisutribunaalin niille antamien merkitysten (kuten esimerkiksi sen, loiko säädetty laki "sijoittajalle legitiimin odotuksen" (34) saatavasta liikevoitosta) mukaisesti.

EU:n esitys TTIP:n kestävästä kehitystä koskevasta sopimusosasta toistaa työelämän normeja ja ympäristöä koskien joitakin jo aiemmin omaksuttuja velvoitteita, joihin maat ovat jo ilman TTIP:täkin sitoutuneet, mutta joiden toteuttaminen on kärsinyt resursoinnin puutteesta. TTIP verottaisi riidanratkaisutuomioissa menetettyjen varojen vuoksi resursoinnin mahdollisuuksia entisestään.

On myös ongelmallista, että TTIP-sopimuksessa on esitetty huomioitaviksi vain joitakin lukuisista työelämää ja ympäristöä koskevista kansainvälisistä sitoumuksista. Suurinta osaa keskeisimmistä kansainvälisistä ihmisoikeuksien sitoumuksista ei ole esitetty sopimuksessa huomioitaviksi, eikä mainittu riitojenratkaisuelin ole valtuutettu saati velvoitettu kunnioittamaan TSS-ihmisoikeuksia, naisten, lasten ja vammaisten oikeuksien sopimusta eikä edes useita monenkeskisistä ympäristösopimuksista tai ILO:n sopimuksista.

Lisäksi on syytä huomata, että niidenkin ympäristösitoumusten ja työntekijöiden oikeuksien sitoumusten osalta, jotka esiin tuodaan, tavoitteiden tulisi mukautua "liberalisoidumpiin [...] kauppa ja sijoitussuhteisiin" eivätkä ne saisi rajoittaa kauppaa muihin syihin vedoten, jotka ovat tulkittavissa rangaistaviksi "naamioiduiksi kaupan rajoitteeksi". (57)

Vahvistaakseen ylikansallisten sijoittajien oikeuksia saada enemmän liikevoittoa suorana siirtona julkisista varoista, TTIP valtuuttaisi riidanratkaisutuomioistuimensa soveltamaan kansainvälistä lakia vain tähän tarkoitukseen ja käsittelemään vain yhtiöiden ja sijoittajien tässä tarkoituksessa nostamia oikeusvaateita.

Tämä heikentäisi lakiemme mukaisten aitojen, taloudellisten ihmisoikeuksien toteutumista edistävien sijoitusten oikeuksia ja vähentäisi yhtiöiden tarvetta tehdä uutta tuotantoa kestävästi luovia sijoituksia, koska yhtiöille saattaisi olla taloudellisesti jopa kannattavampaa tehdä sijoituksia korvaustenhakutarkoituksessa.

Esitetyt kestävästä kehitystä koskevat ratkaisut ja järjestelyt eivät suojele ihmisoikeuksien toteuttamisen tai ympäristönsuojelun julkisia voimavaroja sijoitussuojan riidanratkaisun sitovilta tuomioilta, vaan:

"Tarvitsemme merkityksellisiä kaupan, rahoituksen, sijoitusten, henkisen omaisuuden [...] ja muiden säännösten uudistuksia varmistamaan, että kansainväliset säännöt vastaavat, eivätkä tee tyhjäksi ihmisoikeuksien edellyttämiä minimistandardeja". (58)

Globaaliin talouteen tarvitaan ensi sijassa yleismaailmallisesti yhdenvertaisia, taloudellisen toiminnan (muukaan lukien kaupan ja sijoitusten) oikeuksia ja sitovia velvollisuuksia koskevia monenvälisiä sopimuksia.

Talouden toimintojen oikeudet on johdettava siitä, miten ne toteuttavat perustavia taloudellisia ihmisoikeuksia kaikille yhdenvertaisella tavalla, koska muutoin TTIP:n kaltaisten säännösten peruslähtökohdat jo itsessään johtavat ihmisoikeusloukkauksiin ja siirtävät taloudellisten ihmisoikeuksien toteutumiseen kaivattavia julkisia

resursseja suuryhtiöiden haltuun.

5. Valtioilla on velvollisuus tehdä arvioinnit TTIP-sopimuksen ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista sekä neuvottelu- ja valtarakenteiden avoimuudesta ja demokraattisuudesta

Suomen hallituksen mukaan TTIP:n sääntely-yhteistyössä "tavoitteena on, että lakeja ja määräyksiä laadittaessa konsultoidaan riittävän varhaisessa vaiheessa toista osapuolta sekä muita asiasta kiinnostuneita tahoja (esimerkiksi elinkeinoelämää ja kansalaisjärjestöjä) sekä noudatetaan hyviä sääntelykäytäntöjä (esimerkiksi riittäviä vaikutusarvioita, säännönmukaista arviointia lakien ja määräysten tarpeellisuudesta)." (59)

TTIP asettaisi virkakoneistot arvioimaan jatkuvasti lainsäädäntöjen ja sääntelyjen kehitystä siltä kannalta, miten ne saattaisivat rajoittaa tai helpottaa kauppaa ja sijoituksia tavoitteena etukäteen 'välttää kielteiset vaikutukset' kaupalle ja sijoituksille USA:n ja EU:n välillä. Ylikansalliset yhtiöt voisivat päästä yhdessä virkakoneistojen kanssa suunnittelemaan sitä, millaisia lait ja sääntelyt saavat olla – jotta voitaisiin ehkäistä jo ennalta ihmisoikeuksia toteuttavan lainsäädännön kehittyminen tavalla, josta valtiot voitaisiin haastaa tuomittaviksi. Tällaisessa TTIP-sopimukseen kaavaillassa sääntely-yhteistyössä ylikansalliset yhtiöt ja sijoittajat neuvoisivat virkakoneistoja siitä, millaisia lakeja valtioiden kannattaisi tehdä, etteivät yhtiöt haastaisi valtioita TTIP:n riidanratkaisuelimeen. Demokratiassa kauppa- ja sijoitus sopimusten olemassaolo ja asema pitäisi kuitenkin päinvastoin arvioida ennalta niiden ihmisten ja ryhmien toimesta (ja niiden perustavien ihmisoikeuksien kannalta), joihin nuo sopimukset vaikuttavat.

Demokraattisesti toimivilla valtioilla on siten "velvoite tehdä ihmisoikeusvaikutusarvioinnit kauppa- ja sijoitus sopimuksista" ennen sopimusten tekoa, jotta valtiot "identifioivat kaikki mahdolliset ristiriidat olemassa olevien ihmisoikeussopimusten ja myöhemmin tehtyjen kauppa- ja investointisopimusten välillä ja pidättäytyvät solmimasta sopimuksia, joissa löydetään tällaisten ristiriitojen mahdollisuuksia". (60)

Riippumattomien ihmisoikeusvaikutusten arviointien pohjalta valtioiden tulee poistaa sopimuksista elementit, jotka voivat vaarantaa tai heikentää ihmisoikeuksien toteutumista. TTIP:ssä eräs tällainen elementti on se, että sopimus eksplisiittisesti sulkee pois useiden keskeisten taloudellis-sosiaalis-sivistyksellisten ihmisoikeuksien ja niistä tehtyjen YK:n sopimusten kunnioittamisen oikeudellisesti sitovina kansainvälisen lain velvoitteina.

Sivuten sitä, miksi YK:n elinten vaatimia arviointeja ei ole tehty, Suomen valtioneuvosto kirjoitti eduskunnalle:

"Toimivalta riitojenratkaisussa kansainvälisellä tasolla koskee vain sopimusmääräysten ja sopimuksen osapuolten välillä sovellettavien muiden kansainvälisoikeudellisten sääntöjen soveltamista. Sovellettavien säännösten tällainen eriyttäminen on niin ikään uutuus investointiriitojenratkaisujärjestelmässä.

Komissio on esittänyt, että järjestelmä pyritään laajentamaan koskemaan kaikkia unionin sopimuksia sekä mahdollisesti myös jäsenmaiden kahdenvälisiä sopimuksia. Tällaisen ehdotetun uuden järjestelmän toivuutta ja tarkempia vaikutuksia käytännössä ei tässä vaiheessa ole mahdollista arvioida." (61)

Kun TTIP-sitoumukset kieltävät taloudellis-sosiaalis-sivistyksellisten ihmisoikeuksien ja niistä tehtyjen YK:n sopimusten kunnioittamisen oikeudellisesti sitovina kansainvälisen lain velvoitteina, "valtioiden ei tule omak-sua sijoitus sopimuksissa sitoumuksia, jotka voivat uhata ihmisoikeuksien toteutumista".

YK:n ihmisoikeusvaltuutettu onkin ilmaissut huolensa sen ihmisoikeusloukkauksiin johtavista vaikutuksista, että ylikansallisille yhtiöille "sallitaan turvautuminen sijoitus sopimusten vahvoihin riidanratkaisusäädöksiin sallimatta yhtä vahvasti velvoittavia vastuumekanismeja ihmisoikeuksien toteuttamiselle [...] sijoitusten yhteydessä". (62)

Suomi ja EU eivät ole vielä kukaan noudattaneet velvollisuuttaan teettää TTIP:n kaltaisista (TTIP-, CETA- ja TiSA-) sopimuksista riippumattomia ja päteviä ihmisoikeusvaikutusten arviointeja. Näin ollen ne ovat laiminlyöneet ihmisoikeussitoumuksiaan jo sopimuksia neuvotellessaan. Koska EU:n ja Suomen kauppavirkailijoilla ei edelleenkään vaikuta olevan halua sopimusten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten selvittämiseen, toivoi-

LIITE Eduskunnan Suurelle valiokunnalle 5.2.2016 annettuun TTIP-lausuntoon

simme, että arvioinnit tehtäisiin kauppapoliittisista intresseistä riippumattomasti, YK:n ihmisoikeuselinten avustuksella.

"Kauppasopimuksia neuvottelevat diplomaatit ovat taipuvaisia kadottamaan näkyvistä sen, että kaupan käynti kaupankäynnin vuoksi voi olla inhimilliseltä kannalta tuhoisaa." Kaupan ja sijoitusten tulee kuitenkin olla "välineitä kestävä kehityksen ja hyvinvoinnin saavuttamiseksi eikä vain tilaisuuksia ylikansallisille yhtiöille suurempien voittojen saamiseksi". (63)

Taloudellisten ihmisoikeuksien vaikutusarvioinnin ja ympäristövaikutusten arvioinnin ohella myöskään sopimusten taloudellista demokratiaa rajoittavia vaikutuksia ei ole arvioitu. Näiden ohella olisi syytä käydä keskustelua myös vaikutuksista globaalin talouden monenkeskisiin sitoumuksiin. EU ja Yhdysvallat ovat juuri sitoutuneet YK:ssa 2015 hyväksytyissä kestävä kehityksen tavoitteissa maailman kaikkien maiden kanssa maailmankaupan ja kansainvälisen talouden suhteen monenkeskisten ratkaisujen etsimiseen. Samaan aikaan ne kuitenkin pyrkivät TTIP:n avulla hakemaan kahdenvälisiä kilpailullisia ratkaisuja omien yhtiöidensä etuoikeuksien vahvistamiseksi, monenkeskisen yhteistyön sijaan.

Viitteet

1. A/70/285, paragrafit 23-24

2. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp

3. "Vaikka syrjimättömyyden periaate kuuluu sekä ihmisoikeuslakiin että kauppalakiin, tavoitteet niissä ovat erilaiset" siten että "kaupan suhteen ihmisoikeuksia ja niiden syrjimättömyyttä edistävät toimet [...] voidaan haastaa kaupan rajoituksina" - minkä "seurauksena ihmisoikeusvelvoitteet alistetaan kauppasäännöille". (E/CN.4/2004/40 Analytical study of the High Commissioner for Human Rights on the fundamental principle of non-discrimination in the context of globalization, paragrafit 27, 44,49 and 51)

"Kun menestys kaupassa palkitsee kilpailukykyisiä", yhdenvertaisuus ihmisoikeuksien suhteen sitä vastoin vaatii "haavoittuvien ja marginalisoitujen suojelua ja voimaannuttamista". Ja "kun suhteellisen edun imperatiivi kaupassa väistämättä synnyttää voittajia ja häviäjiä" ja siten eriarvoisuutta niin "ihmisoikeudet pohjautuvat kaikkien ihmisten tasa-arvoon" heidän omaisuudestaan tai muusta asemastaan riippumatta. (<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=10346&LangID=E#sthash.nz5lXpYp.dpuf>)

Siten sopimusten ei tule 'yhdenvertaisen kohtelun' nimikkeellä "antaa sijoittajien liiketoiminnan intresseille etuoikeuksia ylitse ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelun velvoitteiden". (A/70/285, paragrafi 18) Talouden toimintojen oikeudet on johdettava siitä miten toiminnot toteuttavat perustavia taloudellisia ihmisoikeuksia kaikille yhdenvertaisella tavalla koska muutoin TTIP:n kaltaisten säännösten peruslähtökohdat jo itsessään johtavat ihmisoikeusloukkauksiin vaikka niiden puitteisiin asetettaisiin käsitteitä tai lauseita jotka pinnalta näyttävät ihmisoikeuksia tai ympäristöä suojelevilta mutta eivät tätä ole.

4. YK:n peruskirja, artikla 1, jakeet 2-3, artikla 2, jakeet 2 ja 5, artikkelit 13.1 (b), 22, 55-56, 62 ja 68 sekä artikla 103

5. International Law Commission: Conclusions of the work of the Study Group on the Fragmentation of International Law: Difficulties arising from the Diversification and Expansion of International Law 2006, paragrafit 31-32 & 34-36

6. A/RES/70/3, Declaration on the occasion of the seventieth anniversary of the United Nations, paragrafit 1 & 5-6

7. YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien (TSS) komitean lausunto Maailman kaupapajärjestön kolmannelle ministerikokoukselle, 26.11.1999, paragrafit 2, 5-6 & 8

8. Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus artikla 207.1 ja Euroopan Unionista tehty sopimus, V, 1, Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta, artikkelit 21.1-2

9. Euroopan Unionista tehty sopimus, V, 1, Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta, artikkelit 21.1-2

10. <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16031&LangID=E>

11. YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien (TSS) sopimuksen artikla 1.2 ja Kansalais- ja poliittisten oikeuksien (KP) sopimuksen artikla 1.2

LIITE Eduskunnan Suurelle valiokunnalle 5.2.2016 annettuun TTIP-lausuntoon

12. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojasta artikkelit 3.2 , 3.4 ja 5.1-2 ja ANNEX I: Expropriation, paragrafiit 1(b) ja 3
13. YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien sopimus, artikla 2 ja YK:n TSS komitean General comment No. 3: The nature of States parties' obligations (art. 2, para. 1, of the Covenant)
14. YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, artikla 29.2 ja TSS-sopimus, artikla 4
15. YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien (TSS) komitean lausunto Maailman kauppajärjestön kolmannelle ministerikokoukselle, 26.11.1999, paragrafi 6
16. YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien (TSS) sopimuksen artikkelit 1.2 ja 25
17. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojasta artikla 2
18. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojasta artikla 2
19. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp, osa 2, sääntely
20. YK:n TSS-komitean "Statement on the obligations of States Parties regarding the corporate sector and economic, social and cultural rights", E/C.12/2011/1, paragraphs 1 & 4
21. Statement of Mr. Alfred-Maurice de Zayas Independent Expert on the promotion of a democratic and equitable international order at the Human Rights Council 30th Session - See more at:
<http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16461&LangID=E#sthash.3OxkmTMe.dpuf>
22. YK:n pääsihteerin raportti A/56/326, paragrafi 271
23. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojan riidanratkaisusta Section 3 - Resolution of Investment Disputes and Investment Court System, artikkelit 13 (1) -(2)
24. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojan riidanratkaisusta Section 3 - Resolution of Investment Disputes and Investment Court System, artikkelit 13.3 (ja 13.4)
25. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojasta artikkelit 3.2 , 3.4 ja 5.1-2 ja ANNEX I: Expropriation, paragrafiit 1(b) ja 3
26. YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien sopimus, artikla 2.1 ja YK:n TSS komitean General comment No. 3: The nature of States parties' obligations (art. 2, para. 1, of the Covenant)
27. Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, artikla 207.4.b
28. YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien sopimus, artikla 2.1 ja YK:n TSS komitean General comment No. 3: The nature of States parties' obligations (art. 2, para. 1, of the Covenant)
29. Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, artikla 207.4
30. Suomen perustuslaki 94 ja 95 §
31. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojan riidanratkaisusta Section 3 - Resolution of Investment Disputes and Investment Court System, artikla 13.4
32. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp, osa 3, Globaalit säännöt, Investointisuoja ja riitojenratkaisu
33. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp, osa 1
34. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojasta artikkelit 3.2 , 3.4 ja 5.1-2 ja EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojan riidanratkaisusta Section 3 - Resolution of Investment Disputes and Investment Court System, artikla 13.4
35. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp, osa 3, Globaalit säännöt, Investointisuoja ja riitojenratkaisu
36. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojan riidanratkaisusta Section 3 - Resolution of Investment Disputes and Investment Court System, artikla 13 (3)-(4)
37. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojasta, artikla 3(4)
38. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojasta artikkelit 3.2 , 3.4 ja 5.1-2 ja ANNEX I: Expropriation, paragrafi 1(b) ja 3
39. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojasta artikkelit 3.2 , 3.4 ja 5.1-2 ja ANNEX I: Expropriation, paragrafi 1(b) ja 3
40. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp
41. Statement of Mr. Alfred-Maurice de Zayas Independent Expert on the promotion of a democratic and equitable international order at the Human Rights Council 30th Session - See more at:

LIITE Eduskunnan Suurelle valiokunnalle 5.2.2016 annettuun TTIP-lausuntoon

<http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16461&LangID=E#sthash.3OxkmTMe.dpuf>

42. YK:n Kestävän kehityksen tavoitteet 1,12,17

43. A/RES/70/3, Declaration on the occasion of the seventieth anniversary of the United Nations, paragraphit 1 & 5-6

44. A/RES/70/153, paragraphit 1, 2,4, 11

45. A/RES/70/155 , paragraphit 13 a, 18, 19, 22 ja 30

46. A/RES/70/149 paragraphit 1-3, 5, 6 b, e, m ja o, 13 ja 17

47. A/RES/70/159, paragraphit 1, 4, 6, 13-14 ja 17

48. A/RES/70/156, paragraphit 7-8 ja 15

49. A/RES/70/208, paragraphit 10 a-b

50. A/RES/70/214, paragraphit 10 (f) ja (g)

51. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp, osa 3

52. EU-US Summit, Joint Statement, Brussels, 26 March 2014, 8228/14 (OR. en) Presse 190, paragraph 5

53. A/RES/70/186 Guidelines for consumer protection 6-7, 9, 11b, 24, 51 ja 58-59

54. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp, osa 2, sääntely

55. EU:n komission esitys TTIP-sijoitussuojasta artikkelit 3.2 , 3.4 ja 5.1-2 ja ANNEX I: Expropriation, paragraphit 1(b) ja 3

56. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp, osa 2, sääntely

57. EU Textual proposal on Trade and Sustainable Development artikkelit 2c ja 10.5

58. UN High Commissioner for Human Rights, 8 April 2014 <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=14499> HYPERLINK "<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=14499&LangID=E>"

59. EJ 25_2015 vp - E 43_2013 vp, osa 2, sääntely

60. A/HRC/19/59/Add.5, periaatteet 1 ja 1.1

61. EJ 19_2015 vp - E 43_2013 vp

62. Human rights, trade and investment, Report of the High Commissioner for Human Rights, E/CN.4/Sub.2/2003/9, 2 July 2003, paragraphit 31 c-d & 55

63. <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16915&LangID=E>